

Geleceğimiz Ağa Takılmadan Deniz Koruma Alanlarımızı Arttıralım

Hayalet avcılık; denizlerde ve iç sularda ticari ya da amatör amaçlarla su ürünleri avcılığı yapılırken, zemin yapısı, hava koşulları, dip akıntıları, kişisel hatalar vb nedenlerle yırtılan, kopan veya genel olarak kaybedilen av araçları ve parçalarının sucul ortamda avlanmaya devam etmesine denmektedir. Bu araçlar hedef türleri avlamayı sürdürürken, yakalanan türleri yemek için gelen avcı türleri de yakalamaktadır. Bu durum av aracı suda tamamen bozulup parçalanıncaya kadar devam eder. Hayalet ağlar, canlıların barınma ve beslenme gibi davranışlarını olumsuz etkilerken, göç yollarının bozulmasına genel anlamda habitatlarının parçalanmasına veya yok olmasına da sebep olmaktadır.

Hayalet ağlar, ekonomik su ürünleri türlerinin avcılığına devam etmekle birlikte, fok, deniz kaplumbağaları, su kuşları ile deniz kabukluları gibi deniz dibi canlılarının da ölümüne neden olmaktadır. Dünya ölçeğinde; her yıl 1.000.000 deniz kuşu ve 100.000'in üzerinde deniz memelisi bu ağlar yüzünden telef olmaktadır. Ülkemizin de üyesi olduğu Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi (GFCM)'in Bilim Komitesi 2012 yılının başında önerdiği üye ülkelerin hayalet avcılığı engellemek için elindeki tüm imkânları seferber etmesi tavsiye kararı hala güncelliğini ve de geçerliliğini korumaktadır.

Ülkemiz karasularında yoğun bir şekilde 15.000 tekne ile avcılık yapan 30.000 kişinin faaliyet gösterdiği kıyı balıkçı grubunu örnek alırsak, bu grupta devamlı olarak faaliyet gösteren ve de kazancını sadece avcılıktan sağlayan 5.000 balıkçısının her birinin yılda 200 m ağ kaybettiği tahmin edilmektedir. Aktif balıkçı sayısı var olandan çok daha düşük olarak hesaplınsa dahi **her yıl yaklaşık 1000-2000 km** ağın deniz dibinde kalmakta ve de avcılığa devam etmektedir. Bu rakamlar sadece bu balıkçı grubunun kullandığı bırakma ağları için hesaplanmaktadır. Kıyı balıkçılarımızın kullandığı paragat ve sepet gibi bırakma takımları hesaba dâhil dahi edilmemiştir. Bunların dâhil edilmesi ve de Gırgır ve Trol takımları ile avlanan balıkçılık gemilerinden kaybolan av gereçleri de dikkate alındığında durumun vahameti gözler önüne çıkmaktadır. Denizlerimizde, Akdeniz foku gibi nesli küresel ölçekte tehdit altındaki türler dâhil özellikle deniz kaplumbağası ve köpekbalığı türleri hayalet ağların tuzağına düşmektedir.

Çoğunluğu sentetik olan ve yurtdışından getirilen ağ malzemeleri **8 hatta 10 yıla kadar** hayalet avcılık yapabilmektedir. Bu süre zarfında ağların çürümesi ve kurşundan yapılmış parçaları deniz canlılarına ve bitki örtüsüne telafisi mümkün olmayan fiziksel ve kimyasal zararlar vermektedir. Örneğin, 2010 yılında bu etkiye neden olabilecek 200 kg kurşun aparat sadece Saros Körfezi'nden toplanmıştır. Basit bir hesapla her yıl kaybolan ağların ekonomik değerinin 4-8 milyon TL olarak hesaplandığı görülecektir. İzmir Körfezi'nde yapılan bir çalışmada sadece 2002 yılında, 200-280 km uzatma ağının, Gökova iç körfezde 190 km paragat ve 3km uzatma ağı, İskenderun Körfezi'nde 402 balık tuzağının 1 yıl içinde çeşitli nedenlerden deniz ortamında kaybolmuştur. Bu üç çalışmanın yapıldığı körfezlerde bir yıllık ekonomik kayıp yaklaşık 1.milyon TL'yi bulmaktadır. Bu ekonomik kaybın yanında, bu ağlardan etkilenen veya telef olan balık ve diğer deniz canlılarının kaybının tahmin edilemeyecek kadar yüksek olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında üzeri kayıp ağ parçaları ile örtülen ve kullanılmaz hale gelen resif alanlarımızın kaybı telafi edilemeyecek bir durum almıştır. Bu durum hem nesli tükenmekte olan canlılarımıza zarar verecek hem de balıkçılığımızı yok edecektir.

Bu bilgilerin ışığı altında, hayalet avcılığın biyolojik, ekolojik ve ekonomik anlamda ortaya çıkan olumsuz etkilerini en aza indirmek için ivedilikle yapılması gerekenler şunlardır:

1. Ülkemizde etkin yönetilen deniz ve kıyı koruma alanlarının olmaması, balıkçıların av alanlarına karşı sorumlu davranmasını engelleyen kolayca yer değiştirebilme ve başka noktalarda avlanma vb temel sorunların çözümü için “Ekosistem Tabanlı Balıkçılık Yönetimi” prensiplerinin (habitat koruma, kilit türlerin korunması, geleneksel bilgi ve uygulamaların dikkate alınması, ruhsatlı ve planlı alan kullanımı ve tüm tarafların dâhil olduğu ortak yönetim) ve ilgili mekanizmalarının süratle hayata geçirilmesi ve bu yolla balık stokları ve balıkçılık faaliyeti arasında denge oluşturulması,
2. “Hayalet Avcılık” ve “Hayalet Avcılığa Son” Projeler kapsamında yapılan anketler ve oluşturulması planlanan veri tabanı ve Su Ürünleri Kooperatifleri tarafından yaygınlaştırılacak ücretsiz Hayalet Avcılık Bildirim Hattı aracılığıyla; ülkemizin “Hayalet Avcılık Veri Tabanı” ve “Hayalet Avcılık Risk Haritası”nın oluşturulması,
3. Balıkçılık ve deniz ürünlerini satılması vb konularda resmi ve gönüllü sertifika sistemlerinin ve balıkçılık lisans programlarının geliştirilmesi ve av araçları satışlarının lisansa tabi olması vb uygulamaların örneğin Su Ürünleri Federasyonu aracılığı kamu, üniversite, STK ve ilgili diğer birimlerin desteğiyle hayata geçirilmesi,

4. Balıkçı teknelerinde, “Kayıp Araç Toplama Kılavuzu” ve ilgili aparatların bulunmasının sağlanması, geri toplanamaması halinde yer, tip vb bilgilerin ücretsiz olarak cezai yaptırım olmaksızın bildirilebilmesi ve çıkarma konusunda üniversite, STK ve dalış kulüpleri aracılığıyla destek verilmesi,
5. Kamu ve uzman kurumlar ve kullanıcıların (balıkçılar, tekne sahipleri, komisyoncular, dalış kulüpleri) sosyal paylaşım, internet sitesi vb ağlar yoluyla iletişim ve işbirliğini kolaylaştırmak ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından düzenlenen toplantıların bu yönde daha etkili hale getirilmesi,
6. Gerek ülkemizdeki mevcut Deniz ve Kıyı Koruma Alanları’nda GEF destekli Türkiye’nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sistemi’nin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında hayalet avcılık sorununun çözümüne öncelik verilerek ve gerekse Mavi Kilikya Derneği ve Çanakkale Koza Gençlik Derneği tarafından yürütülen ve SGP tarafından desteklenen Hayalet Avcılık ve Hayalet Avcılığa Son Projelerinin sonuçlarının kamu spotları, belgeseller, basın açıklamaları vb yollarla yaygınlaştırılması,
7. Sorumlu balıkçılık ve hayalet avcılıkla mücadelede olumlu katkısı olacak yeni malzemelerin ve uygulamaların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması,
8. İzmir Gökova Körfezinde yapılan araştırmaya göre hayalet avcılığa sebep olan av aracı kayıplarının %89 oranında av aracı çatışmaları (trol – gırgır) sebebiyle gerçekleştiği tespit edilmiştir. 2002 yılında sadece av aracı çatışmaları sebebiyle İzmir Gökova Körfezinde kayıp verilen ağın 200-280 km. olduğu tespit edilmiştir. Bu sebepten kullanan işaret malzemelerinde standartlaşmanın sağlanması ve kalitesiz malzemelerin kullanılmasının önüne geçilmesi bu kayıplar için elzemdir.
9. Sorumlu balıkçılık ve hayalet avcılıkla mücadelede olumlu katkısı olacak alternatif av malzemelerinin geliştirilmesi ve tanıtımı,
10. Su Ürünleri Kooperatifleri’nin BM kooperatifler yılı münasebetiyle güçlendirilmesi, borç ve sıkıntılarının çözümü için desteklenmesi ve “Ekosistem Tabanlı Balıkçılık Yönetimi” konusunda teşvik edilmesi, bilgi ve yetkilerinin artırılması ve rollerinin yeniden belirlenmesi,
11. Tüm bu unsurların ilgili (örneğin hazırlanmakta olan Su Ürünleri Kanunu’nda) kanun ve yönetmeliklerde yer alması olarak sıralanabilir.

Hayalet Avcılık Projesi/Mavi Kilikya Derneği/Adana

Adana Yumurtalık Lagünlerinde bu yıl Mavi Kilikya Derneği SGP desteğiyle yapılan 3 haftalık çalışma yapmıştır. Bu çalışmada 200 m uzunluğunda bir hayalet ağa nesli küresel ölçekte tehdit altındaki yeşil deniz kaplumbağasının (*Chelonia mydas*) üç bireyinin, yine nesli tehdit altında olan orfozun (*Epinephelus marginatus*) ise 30'dan fazla bireyinin ve çeşitli 19 deniz canlısının yakalandığı ve telef olduğu saptanmıştır. Projenin başlangıç aşamasında bile dalışlarda yapılan sualtı çekimleri konunun ciddiyyetini ortaya koymaktadır. Bu veriler nesli küresel ölçekte tehdit altında olan yeşil deniz kaplumbağası ve orfoz türlerinin kayıp av araçlarından önemli oranda etkilendiğini göstermektedir.

Mavi Kilikya Derneği 2010 yılında kurulmuştur. Ana amacı su kaynakları ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili bilgi üretmek, doğru bilgilerin yaygınlaşmasını sağlamak ve bu amaçlara yönelik faaliyetler düzenlemektir. Dernek Adana Valiliği AB ve Dış İlişkiler koordinasyon Merkezi AB Uyum, Danışma ve Yönlendirme Kurulu'nun oluşturduğu 11 çalışma grubundan Balıkçılık ve evre başlıklarında temsil edilmektedir. Dernek üyeleri ağırlıklı olarak öğretim elemanları ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Adana İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğu, Deniz Ticaret Odası İskenderun şubesi proje ortağı ve Yumurtalık Merkez Su Ürünleri Kooperatifi, Çukurova Sualtı İhtisas Kulübü projenin destekçisidir.

Hayalet Avcılığa Son/Çanakkale Koza Gençlik Derneği/Çanakkale

Gökçeada ve Saros Körfezi'nde hayalet avcılığa sıkça rastlanmaktadır. Dernek, hayalet avcılığın azaltılması ve bu önemli sorunun kamuoyu gündemine taşınması amacıyla "Hayalet Avcılığa Son" adlı projesini hazırlamış ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yürütölen GEF (Küresel evre Fonu) Küçük Destek Programı (SGP) tarafından desteklenmesine karar verilmiştir. 2012 Temmuz ayında başlayan ve 9 ay olarak planlanan proje kapsamında bölgede anketler ile belirlenen noktalarda dalışlarla temizlik çalışmaları ile bölge balıkçılarının ve yöre halkının konu hakkında eğitim ve bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilecektir. anakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğu, Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifler Birliği, Gökçeada Su Ürünleri Kooperatifi, Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifleri, Çanakkale Sualtı Kulübü Derneği, Çanakkale Profesyonel Balıkadamlar Spor Kulübü, Çanakkale TSSF İl Temsilciliği ve Gökçeada Dalış Merkezi projenin değerli ortaklarıdır.

Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesinde (ÖÇKB) balıkçılık av araçları kayıpları

Muğla'da, Doç.Dr. Adnan Ayaz ve arkadaşları tarafından ilk kez bir Deniz ve Kıyı Koruma Alanında örnek bir araştırma olarak yapılan çalışmada hayalet balıkçılığın etkisi ne kadar yıkıcı olduğu 2007 yılında ortaya konmuştur. Bu çalışmaları ile Gökova ÖÇKB'de kaybolan olta takımı ve av araçlarının tür ve miktarları ile dağılımlarını tespit etmişlerdir. Araştırmada, Gökova İç Körfezi'nde balıkçılık yapan kişiler ile yapılan görüşmeler sonucunda 14 sorunlu bölge tespit edilmiş olup, bu 2 hektarlık alanda yapılan dalışlarda, parakete avcılığında kullanılan 72 km misina ile 315 m kıyı ağını tespit etmişlerdir. Bu av gereçlerinin ilgili tüm paydaşlarla birlikte acilen çıkarılması gerekliliğini ortaya koymuşlardır. Bu kapsamda, bölgeden sorumlu Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ve UNDP ile ortaklaşa yürüttüğü ve de Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nün de ortağı olduğu GEF Kaynaklı Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sistemi'nin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında temizlik çalışmalarına başlanması planlanmıştır.

Kaynak: Ayaz, A., Ünal, V., Acarli, D., Altinagac, A., 2010. Fishing gear loss in Gökova Special Environmental Protection Area (SEPA), (Eastern Mediterranean), Turkey. Journal of Applied Ichthyology, 26: 416-419.

